

*ALEKSANDRS PUŠKINS
PASAKA PAR MIRUŠO CARA MEITU
UN SEPTIŅIEM VAROŅIEM*

ALEKSANDRS PUŠKINS

**PASAKA PAR MIRUŠO CARA
MEITU UN SEPTIŅIEM
VAROŅIEM**

ALEKSANDRS PUŠKINS

PASAKA PAR MIRUŠO CARA MEITU UN SEPTIŅIEM
VAROŅIEM

Atdzejojis Jānis Plaudis

Noskannējis grāmatu un FB2 failu izveidojis Imants
Ločmelis

PAŠAKA PAR MIRUŠO CARA MEITU UN SEPTIŅIEM VAROŅIEM

Cars no cares atvadījās,
Tālā ceļā sataisījās,
Care logam piesēdās
Gaidīt, kamēr mājās jās.
Augu dienu gaidīt gaida,
Plaša veras lauku klaida;
Kamēr riets aiz ausmas nāk,
Skatot acis sāpēt sāk.
Neredzēt vairs drauga mīlā,
Vētra brāžas laukā zviļā,
Sniegu jauc un kopā krāj,
Sniega vāli zemi klāj.
Devīts mēnesis jau pāri,
Vēl tā vēro tāles kāri.
Svētvakars kad iestājies,
Carei meitu dāvā dievs.
Atnāk rīts, un tas patiesi
Atved līdzī alkto viesi, —
Tālos ceļus izbeidzis,
Cars, pats tētiņš, pārnācis.

Tā pret caru acis cēla,
Nopūta no krūtīm žēla

Lauzās tai, sirds pagura —
Mesas laikā nomira.
Caram bēdas pāri spēkiem,
Tomēr nebij viņš bez grēkiem;
Zuda gads un bēdu svars,
Citu apprecēja cars.
Lai mēs nerunātu nieku,
Care jauka bij pārlietu:
Smuidra, piemīlīgs tai vaigs,
Prāts it možs un skatiens maigs;
Tomēr lepna patmīlībā,
Patvaļībā, greizsirdībā.
Pūrā viņai iekļuvis
Bij kāds dīvains spogulis;
Spogulim bij tāda spēja,
Ka tas sarunāties spēja,
Viņam, spogulim, vien tā
Uzsmaidīja laipnībā,
Spoguli ar jokiem sveica,
Rotādamās viņam teica:
«Labais spogulīti, draugs,
Saki, patiesīgs un jauks,
Vai visskaistākā es viena,
Sārta, balta kā neviena?»

Spogulītis pretī sīc:
«Tikai tu, un veltīgs strīds;
Care, tu kā gaiša diena,
Sārta, skaista kā neviena.»
Un nu care iesāk smiet,

Galvu augstāk, lepnāk sliet,
Acis mirkšķināt un smaidīt

Un ar pirkstiem knipjus raidīt,
Jautri griežas virpulī,
Lepni skatās spogulī.
Tikmēr cara meita jauka
Savā va)ā auga, plauka,
Visas rūpes kļiedēja,
Izslējās un ziedēja
Gaišu seju, melnacaina,
Laipnu dabu, brīnumainu.
Precinieks tai radās reiz —
Karaldēls, saukts Jelisejs.
Vedējs atbrauc, cars min godam,
Kas tā meitai pūrā dodams:
Pilsētas dos septiņas,
Pilis simts un deviņas.
Saderībām uzposdamās,
Tad nu care rotādamās
Spogulpriekšā nostājās
Un ar viņu runājās:
«Vai es gaiša tā kā diena?
Sārta, skaista kā neviena?»
Ko tai atbild spogulis?
«Skaista, nestrīdēšos vis,
Tomēr cara meita staltā
Pati skaistākā un baltā.»

Kā nu care atlieksies,
Kā ar roku vērāsies,
Kā pa spogulīti tēmēs,
Kāju piesitot pie zemes! ...
«Stikliņ tu, sasodītais,
To tu melo man, ka baiss.
Viņa drīkst pret mani stāties?
Niķiem tiem būs remdināties!
Lūk, kas izaudzis no tās —
Balta gan, nav jābrīnās:
Māte grūtniecībā sērās
Augas dienas sniegā vērās;
Bet nu teic — kā spējams tai
Būt par mani skaistākai?
Atzīsties: man pieder slava,
Skaistākas par mani nava
Kaut vai visā pasaulē.
Tiesa?» Spogulis teic — «Nē:
Cara meita pati staltā,
Pati skaistākā un baltā.»
Ko lai dara? Skaudībā
Care kaist un niknumā:
Sviež zem sola spogulīti,
Pasauc savu Melnūksnīti •—
Meiteni, kas kalpo tai, —

Pavēl viņai vienīgai
Cara meitu ievest tieši
Dziļi mežā, saistīt cieši,
Tur zem priedes atstāt to —
Vilku rīklēm nolemto.
Vai pats velns spēj dusmu spelti
Sievā uzveikt? Strīdi velti.
Melnūksne jau mežā iet,
Kas ik brīdi baigāks šķiet.
Cara meita, manīdama
Ļauno soli, drebēdama
Sāka lūgties: «Labule,
Kam tev mana nelaime?
Nav man vainas, manu mūžu,
Izglāb! Es, kad care būšu,
Spēšu tevi pažēlot.»
Melnā, viņu ieredzot,
Nebendēja, nesasēja,
Brīvu laida; piezīmēja:
«Nebēdājies, izglābsies.»
Pati steidza atgriezties.
«Nu?» tai care ceļā stājas,
«Teic, kā princesītei klājas?» —
«Dziļi mežā, vientuļa,»
Melnūksnainā atsaka,

«Viņas rokas cieši sietas,
Zvēra nagos tiks uz vietas,
Nebūs ilgi sāpēs sirgt,
Labāk, vieglāk būs tai mirt.»
Runas cēlās pa to pusi:
Cara meita pazudusi!
Ēnās klājās cara sejs.
Līgavainis Jelisejs
Dievu pieminēja bēdās,
Ceļā posās, zirgā sēdās,
Lēmis — lai vai kas, — tam spēt
Sirdij mīlo uzmeklēt.
Pa to laiku meita daiļā
Klīda meža krēslā bailā;
Kad bij ausmā tērpies sils,
Palūkojās: priekšā pils.
Riedams suns tai pretī stājās,
Drīz vien rimis, labinājās;
Viņa vārtos iegāja,
Sētā klusums valdīja.
Suns tai laipnīgs līdzī dodas,
Cara meitai drosme rodas —
Viņa iet uz balkonu,
Satver durvju gredzenu;
Durvis lēni vaļā vērās,

Cara meita apkārt vērās:
Gaiša telpa, sēdekļi
Košām segām pārklāti,
Ozolgalds zem svēto tēliem,
Krāsns ar guļas vietu cēlu.
Tūdaļ saprot meitene —
Labi ļaudis dzīvo te,
Nebūs jācieš sūras dienas.
Bet — nav dvēseles nevienas
Cara meita, cik vien prot,
Sāka telpu sakārtot,
Dievam sveci aizdedzina,
Karstu krāsni sakurina,
Tad tā gultā ierāpās,
Paklusītēm apgūlās.
Kad bij launagstunda tuva,
Sētā troksnis dzirdams kļuva:
Nāca iekšā septiņi
Varonīgi ūsaiņi.
Vecākais bilst: «Brīnums, vīri!
Viss tik skaisti te un tīri.
Kāds mums pili apkopis,
Saiminiekus gaidījis.
Kas gan? Draudzīgs nāc un rādies,
Godam mūsu priekšā stādies:

Ja tev vecums jau ir klāt,
Tevi godāsim labprāt.
Esi jauns, nav vaigi bāli,
Tevi sauksim mēs par brāli.
Ja tu mātes gados mums,
Tiks tev mātes nosaukums.
Ja tu jauna, daiļa, zvīļa —
Kļūsti mūsu māsa mīļa.»
Te nu cara meita moža
Sveica krietnos vīrus droša,
Līdz pat zemei noliecās,
Piesarkusi taisnojās,
Ka tā, kauču nepazīta,
Nāk kā viešņa negaidīta.
Tie pēc runas tūdaļ mata,
Ka te cara meitu skata;
Viņu lūdza apsēsties,
Deva rausi mieloties,
Pilnu vīna kausu lēja,
Godinot, cik labi spēja.
Bet no vīna zaļganā
Tomēr atsacījās tā,
Tikai lauza plācentiņu,
Iebaudīja lauzumiņu,
Lūdza laist to atdusēt —

Ceļa smagmi pārvarēt.
Gaišā istabā nu viņu
Brāļi veda, daiļaviņu,
Atstāja tur vientuļu,
Lai tā miegā atspirgtu.
Diena seko dienai straujai,
Apkārt cara meitai naujai
Koki šalc; ir tīkami
Te, kur milži septiņi.
Tikko debess ausmas varā,
Brāļi sadraudzīgā barā
Prom no sētas jāj tūlīt
Meža pīles pašaudīt,
Labo roku izvingrināt,
Saraceni paplucināt
Jebšu platplecainajam
Nocirst galvu tatāram,
Vai no meža triekt kā ēnu
Pjatigorskas čerkesēnu.
Bet pa pili katrudien
Saiminiece viņa vien —
Poš un kārto rokām raitām,
Nepretojas brāļu gaitām;
Arī viņai viss tiek ļauts.
Aiziet dienu labi daudz.

Brāļi jauko daiļaviņu
Iemīlēja. Sastapt viņu
Istabā, kad rīts bij liegs,
Nāca reiz viss septītnieks.
Teica vecākais: «Jel dzirdi,
Tu mums visiem laimo sirdi,
Esam septiņi, bet tu
Vienīgā, ko mīlam nu,
Ko ikviens par savu gūtu,
Bet nav spējams; lietu grūtu
Izšķir tūdaļ, droši lem:
Vienu sev par vīru ņem,
Pārējiem 1 — kā māsa pati.
Saki — kāpēc galvu krati?
Varbūt visus noraidi?
Neesam tevis cienīgi?» —
«Ak jūs brašie, piemīlīgie
Mani brāļi godprātīgie,»
Cara meita viņiem teica:
«Ja jums meloju, lai steidz
Sodīt dievs ar uguns dvesmu;
Bet es līgava jau esmu.
Man jūs visi vienādi,
Varonīgi, prātīgi,
Jūs ar skaidru sirdi mīlu,

Taču citam mūža ķīlu
Devu es. Mans ieguvējs
Jaunais princis Jelisejs.»
Brāļi brīdi nogaidīja,
Vēl aiz ausīm pakasīja.
«Bilst nav grēks. Tu neskaisties,»
Vecākais teic klanoties,
«Ja jau tā, tad nemēļošu
Vairs par to.» — «Es nedusmošu,»
Viņa klusi piebilda,
«Ne es pati vainīga.»
Precinieki palocījās,
Tūdaļ aiziet pamanījās;
Atkal tālāk saskaņā
Dzīvoja tie draudzībā.
Ļaunā care, apskaudēja,
Cara meitu atminēja;
Spogulītī niknumā
Sen vairs nelūkojās tā,
Garām ejot, dusmās šņāca;
Tomēr beidzot brīdis nāca,
Kad tam pretī nosēdās,
Tūdaļ dusmas aizmirsās.
Atkal rotāties tā steidza,
Uzsmaidīja tad un teica:

«Spogulīti, pasaki
Patiesīgi, pareizi:
Vai visskaistākā es viena
Pasaulē kā gaiša diena?»
Špoguiis teic — nav tam spīts:
«Esi skaista, veltīgs strīds;
Bet, bez gražošanās liekas,
Tur, kur mežs ar mežu tiekas,
Tur, kur milžu mājvieta,
Dzīvo tā, kas skaistāka.»
Tad nu care dusmu rīksti
Cirta Melnūksnei: «Kā drīksti
Mani krāpt? Kas gadījās? .. .»
Meiņa viņai atzinās —
Tā un tā. Tad care ļaunā,
Draudot sodā gāzt un kaunā,
Piespieda (vai nāve klāt!)
Cara meitu nomaitāt.
Reiz, pie loga sēdot, bija
Cara meitai jāvērpj dzija;
Viņa brāļus gaidīja.
Pēkšņi suns pie lieveņa
Pikti rēja. Dailā skatās:
Melnā sieva sētā platā
Nāk kā ubagojot, draud

Sunim tā ar nūju. «Klau,
Vecmāmiņa, esi droša,»
Meita sauc pa logu moža,
«Iešu suni savaldīt,
Maizi došu tev tūlīt.»
Viņai atbild Melnūksnainā:
«Steidzies, bērniņ, suni gaiņā,
Tas nolādēts briesmonis
Mani gandrīz apēdis.
Redzi, kā šis sēc bez ziņas!
Paglābt nāc.» Jau daiļaviņas
Roka maizes donu tver,
Bet, kad durvis vaļā ver,
Suns pie kājām viņai spiežas,
Grib, lai prom no vecas griežas
Tikko tā sāk tuvoties,
Suns, vai zvērā pārvērties,
Vecai pretī. «Ko šis domā?
Negulējis, ļaunā omā,»
Daiļā brīnīdamās spriež.
«Satver!» Viņa maizi sviež.
Ubadzei tiek dona rokās.
Tā nu līdz pat zemei lokās:
«Lai tev dieviņš laimi ver;
Arī tev ko došu — tver!»

Un pie cara meitas lāsots,
Piebriedis, kā zeltā krāsots
Lido ābolītis košs ...
Suns sāk smilkstēt, spalvu bož .
Cara meita viegli palec,
Veikli satver. «Skumjas galē,
Dārgumiņ, nu auglī kod,
Paldies tev, ka maizi dod.»
Teju vecā runu beidza,
Paklanījās, pazust steidza.
Cara meitai priekšnamā
Suns skrien līdz un žēlumā
Viņā skatās, baigi kaukdams,
It kā palīgu sev saukdams,
It kā tiektos pasacīt:
«Nomet!» Viņas roka slīd,
Maigi glāstot spalvu cietu.
«Nu, Sokolko, kas par lietu?
Guli!» Un tā iekšā iet,
Aizver visas durvis ciet,
Pretī logam sēstas pati
Vērpt un brāļus gaidīt; skati
Ābolam vien pievēršas —
Kā tas smaržīgs sārtojas,
Kā tas pārpilns sulas svaigas,

Apņemts zelta vizmas maigas,
It kā medū izmērcēts,
Sēkliņas pat cauri redz!
Gan tā pagaidīt vēl lēma
Pusdienas, bet rokās ņēma
Ābolu, jo nespēja
Kāri uzveikt, — pielika
Tad pie sārtām lūpām viņu,
Nogaršoja gabaliņu ...
Pēkšņi vaigus bālums klāj,
Pēkšņi mana: sirds jau stāj.
Gura baltā roka slaida,
Sārto augli vaļā laida,
Stingām acu zīlītēm
Jau turpat zem svētbildēm
Galva tai pret solu slīga,
Kļuva klusa, nekustīga ...
Tuvāk liecās novakars,
Trokšņains mājās brāļu bars
Atgriezās no siru gaitām.
Izskrien suns, ap viņiem skraida
Gaudio, pagalmā tos sauc,
Rāda ceļu. «Labi nav,»
Brāļi runā, «bēda sāja
Sagaidāma.» Tuvāk jāja.

Ieiet. Šausmas. Suns pa tam
Tūdaļ pietek ābolam,
Riedams satver to, sāk rit.
Tikko norij — zemē krīt
Un ir beigts. Jā, auglis glīts,
Bijis indes piepildīts.
Stāv pie cara meitas beigtās
Brāļi bēdās neizteiktās,
Visiem galvas lejuļ līkst,
Visi svētā lūgšnā slīgst...
Tad no sola viņu slēja,
Šķirstam tērpa, apceiēja,
Kā to bedīt; pēkšņi redz:
To kā sapņa spārni sedz,
Viņas seja svaigā, klusā
Šķiet kā iegrimusi dusā.
Gaidīja trīs dienas. Bet —
Viņa sapni nepamet!
Tad, kā klājas, apsvētīja,
Kristālšķirstā ieguldīja
Cara meitu mirušu,
Aiznesa uz augstumu,
Ko par Tukšo kalnu sauca,
Un, kad pusnakts turpu trauca,
Sešus stabus ieraka,

Keta važām piekala
Šķirstu, cik vien cieši spēja;
Vēl visapkārt sētu slēja;
Tad, pret māsu pavērsies
Un līdz zemei noliecies,
Teica vecākais: «Nu dusi,
Dailā, pēkšņi izdzisusi,
Ļaunums tevi uzveicis,
Garu pieņems debesis.
Mums tu bijī mīlējama,
Iecerētam sargājama;
Bet nevienam netiki —
Tagad šķirstam piederī.»
Tanī dienā care ļaunā
Gaidu satraukumā jaunā
Spogulīti satvēra
Un, kā vienmēr, jautāja:
«Teic, vai skaistāka es viena,
Sārta, balta kā neviena?»
Spogulis tai atbild tā:
«Tu par visām skaistākā,
Esi pati saules diena,
Sārta, balta kā neviena.»
Pa to laiku negurdams
Līgavainis meklēdams

Jāj pa pasauli, cik jauda, —
Daiļās nav! Viņš rūgti rauda,
Ļaudis palīgos sev lūdz,
Visiem pasākums šķiet grūts;
Daži tieši acīs smejas,
Citi steigšus novērš sejas.
Beidzot lēma jauneklis,
Ka tam saulei jāteic viss.
«Mīļā saule, tu, kas staigā
Visu gadu debess vaigā,
Tveici ved aiz puteņiem,
Skati mūs no augstumiem,
Remdē manu dienu ļauno,
Teic — vai cara meitu jauno
Kaut kur neslēpj mežs vai lauks?
Es tās līgavainis.» — «Draugs,»
Viņam atbild saule pati,
«Daiļo neredz mani skati,
Dzīvo vidū nava tās,
Bet lai mēness pamanās,
Varbūt savā valstī matīs,
Kaut vai viņas pēdas skatīs.»
Naktī skumjais Jelisejs,
Kad bij redzams mēness sejs,
Trauca savas bēdas klāstīt,

Mēnesim par daiļo stāstīt:
«Mēnes, tumsas kliepētāj,
Tevi zeltains spožums klāj,
Naktī drošs ej savu eju
Gaišu skatu, platu seju;
Redzot gaitu cildeno,
Zvaigznes tevi iemīlo.
Tu gan teiksi, ja vien spēsi,
Tu man atrast palīdzēsi
Cara meitu — līgavu.» —
«Labais draugs, es nezinu,»
Atbild mēness klajā laukā,
«Kur ir cara meita jaukā.
Savā reizē spīdējis,
Neesmu viņu manījis.
Būs gan citā laikā pēdas
Izgaisušas.» — «Kādas bēdas!»
Jelisejs tik izdvesa,
Mēness tālāk sacīja:
«Bet varbūt kas zināms vējam,
Viņš tev palīdzēs, cik spējams,
Jautā droši, palūko.
Sveiks! — un nebēdā neko.»
Jelisejs jau tālāk trauca,
Vēju panāca un sauca:

«Vējš, ai vējš, tev brāzmā spars,
Tevi klausā mākoņbars,
Zilu jūru viļņus raidi,
Visur steidz, kur plaši klaidi,
Nebīsties tu it nekā,
Varbūt dieva vienīgā;
Tu nu gan man palīdzēsi —
Cara meitu atrast spēsi?
Vai tā dzīva ir vai nav?
Es tai līgavainis.» — «Klau,»
Viņam vēja brāzma saka:
«Tur, kur strautiņš valgmi slaka,
Kalns pret padebešiem gumst,
Tajā kalnā ala tumst,
Tajā alā migla žvīgo,
Kristālšķirsts pie stabiem līgo
Ķeta važu iekaros;
Pēdu nav tais novados;
Tava līgaviņa liegā
Dus tur svētā nāves miegā.»
Vējš pār klajiem aizsteidzās.
Kara dēls mirkst asarās;
Iet uz vietu skumji baiļo,
Meklē līgaviņu daiļo —
Kaut vēl reizi redzēt to!

Iet un iet; jau minēto
Ieraudzīja kalnu grēdu.
Nav ne taku, nav ne pēdu;
Apakš kalna alu vied.
Jelisejs steidz iekšā iet.
Alā mikla migla žvīgo,
Kristālšķirsts pie stabiem līgo,
Šķirstā cara meita dus,
Stingums kalis plakstienus.
Tad pret mīlās šķirsta sienu
Brāzās viņš ar atvēzienu.
Stikli šķīda. Daiļava
Kļuva dzīva. Pārsteigta
Un visapkārt lūkodomās,
Šķirsta važās šūpodamās,
Sacīja ar nopūtu:
«Gana ilgi gulēju!»
Tūdaļ viņa cēlās kājās . . .
Ai! . . . Un abi apraudājās.
Viņš uz rokām cēla to,
Nesa gaismā atgūto,
Tērzēdami mīli, labi,
Atceļā tad devās abi.
Bet pa priekšu runas skan:
«Cara meita dzīva gan!»

Pilī toreiz dīkdienībā
Nīka savā negantībā
Pamāte, tā lūkojās
Spogulī un ieteicās:
«Vai visskaistākā es viena,
Sārta, balta kā neviena?»
Spogulis tai atbild tā:
«Skaista, bet ne skaistākā.
Jo ir cara meita staltā
Visuskaistākā un baltā.»
Ļaunā pamāte kā tver
Spoguli, pret grīdu sper,
Pati skrien pa durvīm laukā,
Durvīs — cara meita jaukā.
Tad to bēdas sagrauba —
Ļaunā care nomira.
Tiklīdz viņu apglabāja,
Tūdaļ kāzām galdus klāja,
Savu līgaviņu reiz
Apprecēja Jelisejs;
Un neviens, kopš zeme grodos,
Nav gan bijis tādos godos;
Es tur biju — medus, alus
Tikko skāra ūsu galus.

.

